

Terroristen met een bomgordel zijn gemakkelijk te herkennen. Je kunt het op allerlei manieren aan hen zien. Ze zijn vooral zenuwachtig. Per definitie doen ze het voor het eerst.

De geheime dienst van Israël heeft een defensieve tactiek ontwikkeld. Ze hebben ons verteld waar je op moet letten. Pragmatisch observeren en psychologisch inzicht leverden een lijst op met punten van verdacht gedrag. Ik heb die lijst twintig jaar geleden geleerd van een kapitein in het leger van Israël. Hij vertrouwde er blindelings op. En daarom vertrouwde ik er ook blindelings op, want in die tijd was ik bij hen gedetacheerd en week ik drie weken lang niet meer dan een meter van zijn zijde, in Israël zelf, in Jeruzalem, op de Westoever, in Libanon, een paar keer in Syrië, een paar keer in Jordanië, in bussen, in winkels, op overvolle trottoirs. Ik bleef kijken en vinkte in gedachten de punten van die lijst af.

Twintig jaar later ken ik die lijst nog steeds uit mijn hoofd. En ik blijf kijken. Je reinste gewoonte. Van een stelletje andere kerels heb ik nog zo'n vuistregel geleerd: Kijk zonder te zien, luister zonder te horen. Hoe meer je erbij blijft, hoe langer je overleeft.

De lijst heeft twaalf punten als de verdachte een man is. Elf, als het om een vrouw gaat. Het verschil is een gladgeschoren kaak. Mannen die een zelfmoordaanslag gaan plegen, scheren zich. Dan vallen ze minder op. Dan zijn ze minder verdacht. Dus is de huid van de onderste helft van hun gezicht bleker. Daar heeft de zon nog geen vat op gehad.

Maar geschoren kaken interesseerden me niet.

Ik werkte de lijst met elf punten af.

Ik keek naar een vrouw.

Ik zat in de ondergrondse, in New York. Lijn 6, de Lexington Avenue Local, naar het noorden, twee uur 's nachts. Ik was in Bleeker Street vanaf het zuidende van het perron ingestapt in een rijtuig dat op vijf mensen na leeg was. De rijtuigen van de ondergrondse lijken klein en knus als ze vol zijn. Als ze leeg zijn, stralen ze holle leegte en eenzaamheid uit. 's Nachts lijkt het licht

heter en feller te branden, ook al zijn het dezelfde lampen als overdag. Er zijn geen andere lampen. Ik zat breed onderuitgezakt op een tweepersoons bankje aan de noordkant van de deuren aan het einde van het rijtuig, aan de kant van het spoor. De andere vijf passagiers zaten allemaal verder naar het zuiden op de lange banken, in profiel, van opzij, ver van elkaar, en staarden leeg naar de andere kant van het rijtuig, drie links en twee rechts.

De wagon had nummer 7622. Ik heb eens acht haltes op lijn 6 naast een idioot gezeten die met hetzelfde soort enthousiasme zat te bazelen over de wagon waar we in reden, als waarmee de meeste mannen over vrouwen of sport praten. Daarom wist ik dat wagon nummer 7622 er een was van het type R142a, het nieuwste model dat bij de ondergrondse in New York in gebruik was, gebouwd door Kawasaki in Kobe, in Japan, verscheept naar de VS, op een dieplader vervoerd naar de rangeerterreinen bij 207th Street, op het spoor gehesen, naar 180th Street versleept en daar getest. Ik wist dat de wagon meer dan driehonderdduizend kilometer mee kon zonder groot onderhoud. Ik wist dat het PA-systeem waarmee berichten werden omgeroepen, werkte met een mannenstem voor instructies en met een vrouwenstem voor informatie, wat volgens de bouwers toeval was, maar in werkelijkheid te maken had met het feit dat de bazen bij het openbaar vervoer dachten dat een dergelijke verdeling psychologisch effectief was. Ik wist dat stemmen werden gebruikt van Bloomberg Television, maar dan jaren voordat Mike Bloomberg burgemeester werd van New York. Ik wist dat er zeshonderd wagons van het type R142a op de rails stonden en dat ze stuk voor stuk een fractie langer waren dan vijftieneneenhalve meter en iets meer dan twee meter veertig breed. Ik wist dat de wagon, zonder cabines, waarin ik nu zat en toen ook had gezeten, was berekend voor maximaal veertig zittende passagiers en 148 staande. De idioot was heel beslist geweest over al die gegevens. Ik kon zelf zien dat de bekleding van de banken van blauw plastic was, met dezelfde tint zomerblauw als het uniform van de Britse luchtmacht. Ik zag dat de wandpanelen waren gemaakt van graffitibestendig glasvezel. Ik zag twee stroken reclame van waar ik zat tot aan de andere kant van het rijtuig langs de zijwanden waar die overgingen in het plafond. Ik zag kleine,

vrolijke affiches om kijkers te lokken voor tv-shows en taalprogramma's en in een handomdraai te halen academische titels en niet te missen kansen om een fortuin te maken.

Ik zag een aansporing van de politie: Zeg het, als je iets ziet.

Het dichtst bij mij zat een Latijns-Amerikaanse vrouw. Ze zat aan de andere kant van het rijtuig, links, van mij uit gezien, voorbij de eerste set deuren, alleen op een bank voor acht personen, een eindje uit het midden. Ze was klein, ergens tussen de dertig en de vijftig, en ze zag eruit alsof ze het erg warm had en heel moe was. Een oude versleten tas van een supermarkt hing aan zijn hengel om haar pols en ze staaarde naar de lege plek tegenover zich met ogen die te moe waren om ook maar iets te zien.

Dan was er een man aan de andere kant, iets meer dan een meter verderop. Hij zat in zijn eentje op zijn eigen achtpersoonsbank. Hij had afkomstig kunnen zijn van de Balkan, of misschien uit de buurt van de Zwarte Zee. Donker haar, doorploegde huid. Hij was pezig; weer en werk hadden hun sporen achtergelaten. Hij had zijn voeten breeduit en plat op de vloer gezet en leunde voorover met zijn ellebogen op zijn knieën. Hij sliep niet, maar het scheelde niet veel. Schijndood, pas op de plaats maken, heen en weer wiebelen met het bewegen van de wagon. Hij was een jaar of vijftig en droeg kleren die veel te jeugdig voor hem waren. Een broek die als een zak om zijn lichaam hing met pijpen die niet verder dan tot zijn kuiten kwamen, en een oversized basketbalshirt met de naam van een speler die ik niet kende.

De derde passagier was een vrouw die misschien uit West-Afrika afkomstig was. Ze zat aan de linkerkant, aan de zuidkant van de middelste deuren. Moe, stil, haar zwarte huid stoffig en grijs van vermoeidheid en het licht. Ze droeg een kleurige batikjurk en een hoofddoek van dezelfde stof om haar haar. Haar ogen waren gesloten. Ik kende New York redelijk goed. Ik vind mezelf een wereldburger en beschouw New York als de hoofdstad van de wereld en dus ken ik New York zoals een doorsnee Engelsman Londen kent, of een doorsnee Fransman Parijs. Ik ben van veel dingen op de hoogte, ook al weet ik er het fijne niet van. Toch was het niet zo moeilijk om te raden dat die drie mensen die laat op de avond al in het rijtuig zaten toen lijn 6 op weg naar het noorden bij Bleec-

ker Street stopte, kantoren hadden schoongemaakt in de buurt van City Hall en op weg waren naar huis, of in de spoelkeukens werkten van restaurants in Chinatown of Little Italy. Ze waren waarschijnlijk op weg naar Hunts Point in de Bronx, of misschien zelfs wel naar Pelham Bay, snakkend naar een korte, onrustige slaap, waarna weer nieuwe, lange dagen zouden volgen.

De vierde en de vijfde passagier waren anders.

De vijfde was een man. Hij was misschien net zo oud als ik. Hij zat weggedraaid op een tweepersoonsbank schuin tegenover mij, helemaal aan het andere uiteinde van het rijtuig. Hij droeg vrijetijdskleding, maar die zag er niet goedkoop uit. Katoenen broek en een golfshirt. Hij was wakker. Zijn ogen waren gefixeerd op een punt ergens voor hem. Zijn pupillen verwijdden en vernauwden zich voortdurend, alsof hij alert was en ergens op anticipeerde. Ze deden me denken aan de ogen van een honkballer. Ze straalden iets pienters uit, een soort berekenende sluwheid.

Maar ik keek naar passagier nummer vier.

Zeg het, als je iets ziet.

Ze zat aan de rechterkant van het rijtuig, helemaal alleen op de verste achtpersoonsbank, tegenover en halverwege tussen de uitgeputte Afrikaanse en de man met de ogen van een honkballer. Ze was blank en begin veertig. Onopvallend uiterlijk. Zwart haar, netjes maar niet in een model geknipt, en te zwart om van nature zwart te zijn. Ze was helemaal in het zwart gekleed. Ik kon haar vrij goed zien. De man die het dichtst bij me zat, zat nog steeds voorovergebogen en de v-vormige lege ruimte tussen zijn gekromde rug en de zijwand van het rijtuig bood me een onbelemmerd uitzicht, afgezien van een woud van roestvrijstalen stangen waar staande passagiers zich aan vast konden houden.

Geen perfect zicht, maar goed genoeg om de alarmbel te doen afgaan bij elk punt op de lijst van elf. De blikvangers lichtten op als de kersen van een fruitmachine in Las Vegas.

Volgens de geheime dienst van Israël zat ik te kijken naar iemand met een bomgordel en plannen voor een zelfmoordaanslag.

Ik liet die gedachte onmiddellijk weer varen. Niet omdat de vrouw blank was. Blanke vrouwen zijn evengoed in staat krankzinnige misdaden te plegen als elk ander mens. Ik verwierp de gedachte omdat het tactisch zeer onwaarschijnlijk was. De timing deugde niet. De ondergrondse in New York is een prachtig doelwit voor een zelfmoordaanslag. Lijn 6 leende zich daar minstens zo goed voor als elke andere lijn van de ondergrondse, en misschien juist wel beter dan veel andere. Lijn 6 stopt onder het Grand Central Station. Om acht uur 's ochtends, zes uur 's avonds, een overvol rijtuig, veertig zittende passagiers, 148 staande, wachten tot de deuren opengaan naar volgepakte perrons, drukken op de knop. Honderd doden, een paar honderd zwaargewonden, paniek, schade aan het station, misschien brand, een centraal knooppunt van de ondergrondse dagenlang, misschien wel wekenlang gesloten, en misschien wel tot in lengte van dagen daarna gewantrouwd. Een alleszins acceptabele score, voor mensen die denken op een manier die wij niet zo goed kunnen begrijpen.

Maar niet om twee uur 's nachts.

Niet in een rijtuig met maar zes passagiers. Niet wanneer er op de perrons van Grand Central niet veel meer te zien is dan zwerfvuil en lege kartonnen koffiebekers en een paar daklozen op bankjes.

De trein stond stil bij Astor Place. De deuren sisten open. Niemand stapte in. Niemand stapte uit. De deuren gingen met een doffe klap weer dicht en de motoren gierden en de trein reed verder.

De blikvangers bleven branden.

Punt één lag voor de hand: verkeerde kleren. Zo langzamerhand waren bomgordels even ver ontwikkeld als honkbalhandschoenen. Je neemt een strook zwaar canvas van een meter bij een halve meter, vouwt het in de lengte een keer dubbel en je hebt één lange zak van vijftewintig centimeter diep. Wikkel die zak om de martelaar en naai de einden op de rug aan elkaar vast. Ritsen en andere sluitingen helpen alleen maar mee om iemand van gedachten te doen veranderen. Steek over de hele lengte een palissade van

staven dynamiet in de zak, leg de bedrading aan, stop alle gaten en hoeken vol met spijkers of kogeltjes uit wiellagers, naai de zak langs de bovenrand dicht en naai er grofweg een paar schouderbanden aan om de zaak te dragen. Alles bij elkaar heel effectief, maar alles bij elkaar ook omvangrijk. De enige praktische manier om zoiets te verbergen is een veel te grote jas of een gevoerde parka. Dat kan nooit in het Midden-Oosten en zelfs in New York misschien maar drie van de twaalf maanden.

Maar het was nu september en nog even heet als midden in de zomer, en onder de grond nog een paar graden warmer. Ik had zelf alleen een T-shirt aan. Passagier nummer vier had een met dons gevoerd North Face-jack aan, zwart, opbollend, glanzend, een beetje te groot en dichtgeritst tot aan haar kin.

Zeg het, als je iets ziet.

Ik liet het tweede van de elf punten even voor wat het was. Dat was niet helemaal van toepassing. Het tweede punt is: houterig lopen. Veelzeggend bij een wegblokkade of op een drukke markt of op het plein voor een kerk of moskee, maar niet van toepassing bij een passagier die in de ondergrondse op een bank zit. Terroristen met een bomgordel lopen niet houterig omdat ze in extase raken bij de gedachte aan het ophanden zijnde martelaarschap, maar omdat ze twintig kilo extra meezeulen waar ze niet aan gewend zijn, hangend aan grove banden die in de schouders snijden, en omdat ze onder de dope zitten. De aantrekkingskracht van het martelaarschap kent grenzen. De meeste plegers van zelfmoordaanlagen zijn geïndoctrineerde sullen met een kledder rauwe opium in de wangzak. Dat is bekend omdat bomgordels met dynamiet exploderen met een ringvormige schokgolf die in een fractie van een nanoseconde langs het lichaam omhoogrolt en het hoofd domweg van de schouders tilt. Het menselijk hoofd is niet met zware bouten aan de rest vastgezet. Het blijft op zijn plaats zitten als gevolg van de zwaartekracht, die een beetje wordt ondersteund door de huid en wat spieren, pezen en weefsels, maar die onbetekenende biologische verankering stelt niets voor vergeleken bij de kracht van een zware chemische explosie. Mijn mentor in Israël vertelde me dat je het gemakkelijkst kon vaststellen dat een explosie in de openlucht was veroorzaakt door een zelfmoordaan-

slag, in plaats van door een autobom of een bompakket, door in een cirkel met een straal van twintig, dertig meter te zoeken naar een afgerukt mensenhoofd, waarschijnlijk nog merkwaardig ongeschonden en onbeschadigd, tot en met de kledder opium in de wangzak.

De trein stond stil bij Union Square. Niemand stapte in. Niemand stapte uit. Hete lucht kolkte vanaf het perron naar binnen en ging een gevecht aan met de airconditioning in de wagon. Toen schoven de deuren weer dicht en reed de trein verder.

De punten drie tot en met zes zijn varianten op een thema: irritatie, zweten, tics en nerveus gedrag. Hoewel volgens mij zweten net zo goed wordt veroorzaakt door fysieke oververhitting als door zenuwen. De verkeerde kleren, en het dynamiet. Dynamiet is houtpulp dat is doordrenkt met nitroglycerine en vervolgens in de vorm van staven is gekneed. Houtpulp isoleert goed. Dus zweten is vanzelfsprekend. Maar lichtgeraaktheid en tics en nerveus gedrag zijn belangrijke aanwijzingen. Deze mensen hebben het laatste vreemde stadium van hun leven bereikt, ze zijn opgewonden, bang voor pijn en verdoofd door de dope. Ze zijn per definitie onredelijk. Ze geloven in het paradijs en rivieren van melk en honing en grazige weiden en maagden, of ze geloven er maar half in, of misschien helemaal niet, worden gedreven door ideologieën en verwachtingspatronen van hun geestelijk leiders en familie, zitten er plotseling zo diep in dat ze er niet meer uit kunnen. Dapper praten tijdens geheime ontmoetingen is tot daar aan toe, maar in actie komen is nog heel iets anders. Dus onderdrukte paniek, die van alle kanten zichtbaar is.

Passagier nummer vier straalde het allemaal uit. Ze zag er precies uit zoals een vrouw op weg naar het eindpunt van haar leven eruitziet. Daar viel net zomin aan te twijfelen als aan het feit dat de trein op weg was naar het eindpunt van de lijn.

Dus punt zeven: de ademhaling.

Ze hijgde, zacht en gecontroleerd. In, uit, in, uit. Als een vrouw die puft om haar barensweeën de baas te blijven, of als reactie op een vreselijke schok, of als een laatste strohalm om zich aan vast te klampen en niet te gaan gillen van angst en paniek en ontzetting.

In, uit, in, uit.

Punt acht: de terrorist die op het punt staat een zelfmoordaanslag te plegen, staart recht voor zich uit. Niemand weet waarom, maar videomateriaal en getuigen die aanslagen hebben overleefd, laten daar geen twijfel over bestaan. Wie een zelfmoordaanslag gaat plegen, staart recht voor zich uit. Misschien hebben ze zich helemaal vastgebeten in hun actie en zijn ze bang dat iemand hen tegen zal houden. Misschien denken ze net als honden en kinderen dat ze door niemand gezien kunnen worden als zij zelf niemand zien. Misschien is het een laatste oprisping van het geweten dat ze de mensen die ze op het punt staan te vernietigen, niet in de ogen kunnen kijken. Niemand weet waarom, maar ze staren recht voor zich uit. Passagier nummer vier ook. Dat was zeker. Ze staaarde zo verbeten naar het lege raam tegenover zich, dat ze er met haar ogen bijna een gat in brandde.

Punt één tot en met acht afgevinkt. Ik verplaatste mijn gewicht iets naar voren op het bankje.

Toen stopte ik. Het idee klopte tactisch van geen kant. Het was helemaal het verkeerde tijdstip.

Toen keek ik opnieuw. En bewoog opnieuw. Want de punten negen, tien en elf waren ook van toepassing, en dat waren de belangrijkste signalen.

3

Punt negen: het mompelen van gebeden. Tot nu toe zijn alle zelfmoordaanslagen geïnspireerd of gemotiveerd of goedgekeurd of gepleegd onder auspiciën van het geloof, vrijwel uitsluitend de islam, en islamieten zijn gewend om te bidden in het openbaar. Getuigen die aanslagen hebben overleefd, verhalen van lange bezwerende formules die eindeloos worden herhaald, vrijwel onhoorbaar, maar met zichtbaar bewegende lippen. Passagier nummer vier deed geweldig haar best. Haar lippen murmelden onder die rigide starende blik een lange, gehijgde rituele bezwering die

zich zo om de twintig seconden leek te herhalen. Misschien stelde ze zich alvast voor aan het goddelijke wezen, wat dat dan ook mocht zijn, dat ze aan de andere kant van de streep hoopte te ontmoeten. Misschien probeerde ze zichzelf ervan te overtuigen dát er een goddelijk wezen was, en een streep.

De trein stond stil bij 23rd Street. De deuren schoven open. Niemand stapte uit. Niemand stapte in. Ik zag de rode borden van de uitgangen boven het perron: 22ND en PARK, NOORDOOSTHOEK en 23RD en PARK, ZUIDOOSTHOEK. Onopvallende stukken trottoir in Manhattan, maar plotseling aantrekkelijk.

Ik bleef zitten. De deuren schoven dicht. De trein reed verder. Punt tien: een grote tas.

Dynamiet is een stabiel explosief zolang het vers is. Het explodeert niet per ongeluk. De explosie moet op gang gebracht worden met ontstekers. Ontstekers worden met behulp van een ontstekingskoord aangesloten op een voeding en een schakelaar. In de oude westerns zie je apparaten waarin voeding en schakelaar beide zijn ondergebracht. Als de hendel wordt ingedrukt, wordt eerst spanning opgewekt met een dynamo, net als bij een veldtelefoon, en daarna wordt de schakelaar omgezet. Niet erg handig om mee te nemen. Voor onderweg heb je een batterij nodig, en die moet om een meter aan explosieven te activeren over nogal wat volt en ampère beschikken. Kleine AA-batterijen leveren niet meer dan anderhalve volt. Niet genoeg, gemeten naar gangbare maatstaven. Een negenvolt batterij is beter, en voor een behoorlijke stroomstoot neem je dan zo'n grote vierkante blokbatterij die ze voor professionele zaklantaarns verkopen. Te groot en te zwaar om in je zak te stoppen, vandaar de tas. De batterij ligt onder in de tas, van de batterij lopen draden naar de schakelaar, en vandaar door een onopvallend sneetje in de achterkant van de tas onder de verkeerde kleren.

Passagier nummer vier had een moderne zwarte koerierstas van canvas bij zich. De riem liep gekruist voor de borst langs over een schouder, en ze had de tas voor zich op schoot getrokken. Zoals het stugge materiaal opbolde en kreukelde, leek het of er niet meer dan één zwaar voorwerp in zat.

De trein stond stil bij 28th Street. De deuren schoven open. Nie-

mand stapte in. Niemand stapte uit. De deuren schoven weer dicht en de trein reed verder.

Punt elf: handen in de tas.

Twintig jaar geleden was punt elf nog maar net aan de lijst toegevoegd. Daarvoor had de lijst uit niet meer dan tien punten bestaan. Maar er zijn altijd ontwikkelingen. Actie en reactie. De Israëlische veiligheidsdienst en een paar dappere Israëliërs hadden een nieuwe tactiek ontwikkeld. Als je onraad rook, rende je niet hard weg. Had ook niet veel zin. Niemand loopt harder dan de rotzooi die vrijkomt bij een explosie. In plaats daarvan nam je de verdachte in een wurgende omhelzing. Je drukte zijn of haar armen stijf tegen het lichaam. Je voorkwam dat ze bij de schakelaar konden komen. Meerdere aanslagen zijn op die manier verijdeld. Talloze levens zijn op die manier gespaard. Maar de terroristen trokken er lering uit. Ze leren nu hun duim voortdurend op de knop te houden, zodat wurgende omhelzingen geen zin meer hebben. De knop zit in de tas, naast de batterij. Vandaar handen in de tas.

Passagier nummer vier had haar handen in de tas. De klep zat verfrommeld en gekreukeld tussen haar polsen.

De trein stond stil bij 33rd Street. De deuren schoven open. Niemand stapte uit. Een eenzame passagiere op het perron aarzelde en stapte toen naar rechts, het volgende rijtuig in. Ik keerde me om en keek door het kleine raampje achter mijn hoofd en zag dat ze dicht bij mij in de buurt ging zitten. Twee roestvrijstalen scheidingswanden en de ruimte die de koppeling overbrugde. Ik wilde haar wegwuiven. Misschien zou ze het aan het andere uiteinde van die wagon overleven. Maar ik wuifde niet. We maakten geen oogcontact en ze zou me sowieso hebben genegeerd. Ik ken New York. Rare gebaren, laat op de avond, in de ondergrondse, maken geen erg geloofwaardige indruk.

De deuren bleven langer openstaan dan anders. Een belachelijke fractie van een seconde lang schoot het idee door me heen om te proberen iedereen de wagon uit te krijgen. Maar ik deed het niet. Het zou een lachwekkende vertoning zijn geworden. Verbazing, onbegrip, misschien wel taalbarrières. Ik wist niet eens zeker of ik het Spaanse woord voor bom wel kende. *Bomba*, misschien. Of

betekende dat gloeilamp? Aan een idioot die tegen iedereen te-keering over gloeilampen, had niemand iets.

Nee, gloeilamp was *bombilla*, dacht ik.

Misschien.

Mogelijk.

Hoe dan ook, ik kende in ieder geval geen talen van de Balkan. En ik kende ook geen West-Afrikaanse dialecten. Al sprak de vrouw met die jurk misschien wel Frans. In een deel van West-Afrika spreken ze Frans. En ik spreek ook Frans. *Une bombe. La femme là-bas a une bombe sous son manteau. Die vrouw daar heeft een bom onder haar jas.* De vrouw met die jurk zou dat misschien wel verstaan. Of ze zou de boodschap op een andere manier wel begrijpen en eenvoudigweg achter ons aan het rijtuig uit gaan.

Als ze op tijd wakker werd. Als ze op tijd haar ogen opendeed.

Uiteindelijk bleef ik gewoon zitten.

De deuren schoven dicht.

De trein reed verder.

Ik staaarde naar passagier nummer vier. Haalde me haar slanke duim op de verborgen knop voor de geest. De knop was waarschijnlijk bij Radio Shack gekocht. Een onschuldig dingetje, voor hobbyisten. Kostte misschien anderhalve dollar. In gedachten zag ik een wirwar van draden, rood en zwart, vastgetaped, geïsoleerd met krimpkousen, aan elkaar gesoldeerd. Een dik ontstekingskoord, dat uit de tas kronkelde en onder haar jack verdween en twaalf of twintig ontstekers in één lange, dodelijke parallelle koppeling met elkaar verbond. Een elektrische lading verplaatst zich met een snelheid die in de buurt komt van de snelheid van het licht. Dynamiet is uiterst krachtig. In de gesloten ruimte van een wagon van de ondergrondse zou alleen de drukgolf ons allemaal al tot pulp vermorzelen. De spijkers en de kogellagerkogels zouden volstrekt overbodig zijn. Zoiets als kogels afgevuurd op schepijs. Er zou heel weinig van ons overblijven. Stukjes bot misschien, ter grootte van druivenpitten. Misschien zouden de stijgbeugel en het aambeeld uit het oor het overleven. Dat zijn de kleinste botjes in het menselijk lichaam, en statistisch gesproken is dus de kans dat ze niet worden geraakt door rondvliegende rotzooi het grootst.

Ik staarde naar de vrouw. Onmogelijk om haar te benaderen. Ik was tien meter van haar vandaan. Ze had haar duim al op de knop. Goedkope messing contactjes bevonden zich misschien drie millimeter van elkaar verwijderd, een afstand die ritmisch met minime hoeveelheden toenam en afnam door haar hartslag en het trillen van haar hand.

Zij was er helemaal klaar voor, ik niet.

De trein reed schuddend verder, begeleid door de karakteristieke symfonie van geluiden. Het huilen van de langsstromende lucht in de tunnel, het bonken en ratelen van de voegen in de rails onder de wielen, het knersen van de stroomafnemer langs de derde rail, het janken van de motoren, het steeds herhaalde gekrijs als de wagons zich stuk voor stuk door een bocht wrongen en de flenzen van de wielen houvast zochten op de rails.

Waar ging ze heen? Waar kwam lijn 6 allemaal onderdoor? Kon je een gebouw laten instorten met een bomgordel? Ik dacht van niet. Maar hoeveel mensenmassa's waren er dan nog op de been om twee uur 's nachts? Niet veel. Nachtclubs, misschien, maar de meeste daarvan hadden we al achter ons gelaten en ze zou er om te beginnen al niet door de voordeur komen.

Ik bleef naar haar staren.

Te intens.

Ze voelde het.

Ze keerde haar hoofd om naar mij, langzaam, gesmeerd, alsof het een geprogrammeerde beweging was.

Ze staarde terug naar mij.

Onze ogen ontmoetten elkaar.

De uitdrukking op haar gezicht veranderde.

Ze wist dat ik het wist.

We keken elkaar misschien wel tien lange seconden aan. Toen stond ik op. Ik zette me schrap tegen de schommelende wagon en

deed een stap vooruit. Op een afstand van tien meter zou ik het niet overleven, geen twijfel mogelijk. Ik kon niet erger doodgaan door dichterbij te komen. Ik liep langs de Latijns-Amerikaanse vrouw links. Langs de man met het basketbalshirt rechts. Langs de West-Afrikaanse vrouw links. Ze had haar ogen nog steeds dicht. Hand over hand greep ik de stangen, links en rechts, zwaaiend. Passagier nummer vier staarde me aan, het hele eind, angstig, hijgend, murmelend. Ze hield haar handen in haar tas.

Op twee meter afstand bleef ik staan.

Ik zei: 'Ik wil echt dat het niet klopt wat ik denk.'

Ze gaf geen antwoord. Haar lippen bewogen. Haar handen bewogen onder het dikke canvas. Het grote voorwerp in de tas verschoof iets.

Ik zei: 'Ik wil je handen zien.'

Ze gaf geen antwoord.

'Ik ben politieagent,' loog ik. 'Ik kan je helpen.'

Ze gaf geen antwoord.

Ik zei: 'We kunnen erover praten.'

Ze gaf geen antwoord.

Ik liet de stangen los en liet mijn handen langs mijn zij vallen. Zo leek ik kleiner. Minder bedreigend. Gewoon zomaar een kerel. Ik bleef zo stil als maar mogelijk was staan in de rijdende trein. Ik deed niets. Er was niets wat ik kon doen. Ze had maar een fractie van een seconde nodig. Ik had meer tijd nodig. Behalve dan dat er niets was wat ik kon doen. Ik zou haar tas kunnen grijpen en proberen die bij haar weg te trekken. Maar ze had de riem om haar schouder geslagen en dat was een brede band van dichtgeveven katoen. Hetzelfde weefsel als waar ze brandslangen van maken. Voorgewassen, kunstmatig oud gemaakt zoals ze tegenwoordig met alles doen, maar nog steeds heel sterk. Het resultaat van mijn poging zou zijn geweest dat ik haar van haar bank had gelseurd en dat ze op de vloer zou vallen.

Behalve dan dat ik niet eens bij haar in de buurt zou komen. Ze zou op de knop hebben gedrukt nog voordat mijn hand ook maar halverwege had kunnen komen.

Ik had kunnen proberen om de tas met één hand omhoog te trekken om er met mijn andere hand achterlangs te maaien in een po-

ging het ontstekingskoord los te rukken van de aansluitingen. Behalve dan dat ze, om haar voldoende bewegingsvrijheid te geven, het koord wel zo lang zouden hebben gemaakt dat ik het meer dan een halve meter zou moeten aantrekken voordat er iets zou gebeuren. En tegen die tijd had ze allang op de knop gedrukt, al was het maar in een onbewuste paniecreactie op mijn uitval.

Ik zou haar jack kunnen vastgrijpen om te proberen dwars erdoorheen een paar draden los te rukken. Maar er bevond zich een gewatteerde laag met ganzendons tussen mij en die draden. Een glibberige nylon buitenlaag. Geen gevoel. Geen contact.

Geen hoop.

Ik zou kunnen proberen haar uit te schakelen. Haar hard op haar hoofd slaan, bewusteloos slaan, één klap, direct raak. Maar al ben ik nog zo snel, een flinke zwaai met mijn arm van twee meter afstand zou me toch bijna een halve seconde kosten. Zij hoefde haar duim maar drie millimeter te bewegen.

Zij zou hebben gewonnen.

Ik vroeg: 'Mag ik gaan zitten? Naast je?'

Ze zei: 'Nee, blijf uit mijn buurt.'

Een neutrale, toonloze stem. Geen duidelijk accent. Amerikaans, maar ze had overal vandaan kunnen komen. Van dichtbij zag ze er niet werkelijk verwilderd of gestoord uit. Alleen maar berustend, en ernstig, en angstig en vermoeid. Ze staarde naar me omhoog met dezelfde intensiteit als waarmee ze naar het raam tegenover zich had gestaard. Ze leek volstrekt bij de tijd en zich bewust van wat er gebeurde. Ik voelde me uiterst kritisch bekeken. Ik kon me niet bewegen. Ik kon niets doen.

'Het is al laat,' zei ik. 'Je zou moeten wachten tot het spitsuur is.'

Ze gaf geen antwoord.

'Over zes uur,' zei ik. 'Dan werkt het veel beter.'

Haar handen bewogen in haar tas.

Ik zei: 'Niet nu.'

Ze zei niets.

'Eentje maar,' zei ik. 'Laat eens een van je handen zien. Je hebt ze daar niet allebei nodig.'

De trein remde hard af. Ik wankelde achteruit en stapte weer naar voren en graaide naar de stang bij het plafond. Mijn handen wa-

ren klam. Het staal voelde warm aan. Grand Central, dacht ik. Maar dat was het niet. Ik wierp een blik door het raam en verwachtte licht en witte tegels, maar in plaats daarvan zag ik de dof-fle gloed van een blauwe lamp. We waren midden in de tunnel blijven stilstaan. Onderhoud, of een sein.

Ik keerde me om.

‘Laat eens één hand zien,’ zei ik opnieuw.

De vrouw gaf geen antwoord. Ze staarde naar mijn middel. Met mijn handen omhoog was mijn t-shirt omhooggeschoven en was het litteken op mijn buik zichtbaar boven mijn broeksband. Uitstulpende witte huid, hard en bobbelig. Grote onbehouwen hechtingen, als in een tekenfilm. Granaatscherven van een vrachtwagenbom in Beiroet, lang geleden. Ik had op honderd meter afstand van de explosie gestaan.

Ik stond achtennegentig meter dichterbij de vrouw op de bank. Ze bleef staren. De meeste mensen vragen hoe ik aan die littekens kom. Ik wilde niet dat zij het zou vragen. Ik wilde niet over bommen praten. Niet met haar.

Ik zei: ‘Laat eens een hand zien.’

Ze vroeg: ‘Waarom?’

‘Je hebt ze niet allebei nodig daar.’

‘En wat heb jij eraan dan?’

‘Geen idee,’ zei ik. Ik had niet echt een plan. Ik ben geen onderhandelaar voor gijzelingen. Ik praatte om te praten. Volledig uit mijn rol. Meestal ben ik erg stil. Statistisch gezien is de kans heel klein dat ik halverwege een zin doodga.

Misschien praatte ik daarom wel.

De vrouw bewoog haar handen. Ik zag hoe ze in de tas iets in één hand pakte, met haar rechterhand, en langzaam haar linkerhand tevoorschijn haalde. Klein, bleek, met vaag zichtbare fijne blauwe aderen en pezen. Huid van middelbare leeftijd. Ongelakte nagels, kortgeknipt. Geen ringen. Niet getrouwd, niet verloofd. Ze keerde haar hand om en liet me de andere kant zien. Een lege handpalm, rood omdat ze het warm had.

‘Dank je,’ zei ik.

Ze legde haar hand met de palm omlaag gekeerd op de bank naast zich en liet hem daar liggen, alsof hij niets te maken had met de

rest van haar lichaam. Wat op dat moment ook zo was, in zekere zin. De trein stond stil in de duisternis. Ik liet mijn handen zakken. De rand van mijn t-shirt viel weer over mijn broek.

Ik zei: 'Laat nu eens zien wat je in die tas hebt.'

'Waarom?'

'Ik wil het alleen maar zien. Wat het dan ook is.'

Ze gaf geen antwoord.

Ze bewoog niet.

Ik zei: 'Ik wil het niet van je afpakken. Dat beloof ik. Ik wil het alleen maar zien. Dat begrijp je vast wel.'

De trein kwam weer in beweging. Trok langzaam op, zonder horten of stoten, lage snelheid. Met een slakkengangetje het station in. Langzaam voortrollend. Misschien tweehonderd meter, dacht ik.

Ik zei: 'Ik denk dat ik er op zijn minst recht op heb om het te zien. Denk je niet?'

Ze trok een gezicht alsof ze me niet begreep.

Ze zei: 'Ik snap niet waarom jij het recht zou hebben om het te zien.'

'Nee?'

'Nee.'

'Omdat ik erbij betrokken ben. En misschien kan ik kijken of het juist is aangesloten. Voor later. Want je moet het later doen. Niet nu.'

'Je zei dat je bij de politie zat.'

'We kunnen een oplossing zoeken,' zei ik. 'Ik kan je helpen.' Ik wierp een blik over mijn schouder. De trein kroop langzaam vooruit. Verder weg wit licht. Ik keerde me weer om. De rechterhand van de vrouw bewoog. Ze verstevigde de greep op wat ze dan ook maar vasthield en schudde het los van de tas, zomaar ineens.

Ik keek. De tas bleef vastzitten om haar pols en met haar linkerhand maakte ze hem los. Toen kwam haar rechterhand tevoorschijn.

Geen batterij. Geen draden. Geen schakelaar, geen knop, geen hendel.

Iets heel anders.